

Po visokih Alpah in nizki Lombardiji.

Janko Mlakar.

(Dalje.)

(Cokla in magnetizem).

Takoj za Edolom smo se poslovili od šumečega Oglija in Camoniške doline ter krenili po lepi cesti navzgor proti Aprici. Vožnja po Kortenski dolini, ki se vije v manjših in večjih klancih gor in dol proti omenjenemu sedlu, je pa kaj dolgočasna. Izprva ti oko še malo počije na košatih kostanjevih gozdovih, a sčasoma se dolina tako stisne, da se je le za silo dobil ob potoku prostor za cesto. Kjer je pa le količkaj več ravnine ob cesti, stoji že par bajt, ki so večinoma v pravem pomenu besede zložene iz skrilja. V celi dolini je edini Corteno podoben naselbini, ki se lahko imenuje vas.

Vse to kaže, da stanuje todi kaj siromašno ljudstvo, ki se mora hudo boriti za obstanek. Zato se pa tudi zelo razločuje od lenih laških lazarov in drugih makaronojedcev. Kajti kjerkoli je pozabil hudournik vzeti le perišče prsti izmed skalovja, je že pridna žuljava roka nasejala žito, ki na ta način raste na skaloviti rebri nalik planinskim cveticam.

Edino, kar je res občudovanja vredno v tej zapuščeni dolini, je krasna cesta. Žalibog, da prebivalstvo ne more živeti od nje. Kajti le malokdo zaide nanjo. Vlada je namreč ni zgradila zavoljo prometa, marveč samo iz strateških ozirov. Mlada vroča laška kri gotovo že komaj čaka, da bi topovi zedinjene Italije drdrali skozi to samoto proti Tonalskemu sedlu ter rešili laške neodrešence iz »avstrijske sužnosti.«

Na Aprici je voznik čutil potrebo po požirku rujnega vinca, njegova konja sta se odločila za vodo. Zato sta si pa tudi na mah ugasila žejo, medtem ko je voznik z mojima sopotnikoma porabil

precej več časa in tekoče tvarine, da si je vsaj nekoliko razmočil izvoženo grlo. — Sedlo Aprica je pri Veltlincah znano kot hladno letovišče. Gostje dobe streho in hrano v malem hotelu. Ne daleč od njega sem videl tudi lično vilo sredi lepega vrta. Toda ta kraj menda vkljub svoji lepoti ni posebno obiskovan. Samo nekaj jesenskih dam je, sedeč v senci pred hotelom, srebalo čaj in prigrizavalo čast svojega bližnjega, kar je menda tudi tam v Lalih navada; drugih tujcev pa nisem opazil.

Ker mi je voznik rekel, da si mora gasiti žejo s konjema vred četrte ure — računil je menda pet minut za osebo — sem stopil na bližnji griček, da sem si noge malo poživil, ki so mi skoraj zaspale od dolgega sedenja. Vrnil sem se pa ravno še o pravem času, da sem videl, kako je izginil voz za prvim ovinkom. Tu stopi tudi neki Lahon s prtičem na rami k meni ter mi pokaže nahrbtnik in cepin, ki sta me čakala poleg na pol polomljene mize. Hitel je nekaj vame govoriti ter mi kazal svojo kot čebula debelo uro, kakor da bi mi jo hotel prodati. Seveda sem ga dobro razumel, kaj je hotel povedati.

Razložil mi je namreč, da sem se tri minute zakasnil, a voznik me ni mogel čakati; obenem mi je tudi povedal, da ima v hotelu lepe sobe na razpolago. Vprašal me je celo, če hočem večerjati »secondo la lista« ali pa »secondo la tavola rotonda« z damami iz jesenske dobe, ki so še vedno srebale čaj in prigrizovale čast svojega bližnjega.

Jaz sem pa postrežljivemu možu razložil, da ne bom pri njem ne večerjal in ne spal, marveč se odpeljal s poštnim vozom v Tressendo. Dedec je nato še vedno nekaj vame čvekal, jaz sem ga pa mirno poslušal ter čakal, kdaj se voznik — vrne. In res nisem zastonj čakal. Možu še ni pošla beseda, ko se je že prikazal poštni voz izza ovinka, — kmalu se je ustavil pred hotelom.

Vsa vsebina kraljeve italijanske pošte se mi je zdela kaj razburjena. Toda jaz se nisem dosti zmenil za to njeno dušno razpoloženje. Položil sem cepin, nahrbtnik in sebe na pošteno plačani prostor v voz, potem ko je eden izmed ljubeznivih sopotnikov presedlal na kozla, nato sem pa mirno čakal, da se odpeljemo.

Voznik je pa po kratkem prepiru s hišnim hlapcem prinesel v roki — coklo, pritrdil jo na voz, mene grdo pogledal in pognal. Jaz sem mu pa za njegov srditi pogled vrnil najprijaznejši smehljaj in se mu v izbrani laščini zahvalil, da je prišel pome nazaj, kakor hitro me je bil pogrešil.

Prišel je res nazaj, toda ne zaradi mene, ampak zaradi — cokle.

Kmalu onstran hotela se namreč pričenja čez dve uri dolg klanec, ki se v njem vije cesta noter do Tresende. Todi pa potrebuje voz cokle kakor riba vode, kajti sama zavora ne koristi prav nič. In na to potrebo sem — jaz računal. — Slutil sem namreč, da je voznik name gorak in da jo bo popihal brez mene naprej, ako le umaknem pete strani od hotela. Ker se mi pa ni ljubilo stražiti voza, zgotovil sem si vožnjo tako:

Odpel sem coklo in jo na skrivnem vtaknil v predal pod sedež. Kakor hitro sem se odstranil, je planil voznik na voz in se je odpeljal. Ko je pa na vrhu klanca hotel dejati coklo pod kolo, tega pri najboljši volji ni mogel storiti. Kajti prevelika umetnost je, podložiti coklo, če je nimaš. Ker voznik ni slučajno znal te umetnosti, se je moral vrniti po coklo in — pome. Coklo si je izposodil pri hlapcu, jaz sem mu bil pa sam na razpolago.

Ko smo se pa pripeljali v Tresendo, sem mu pokazal njegovo coklo v predalu pod sedežem. Žal, da vam ne morem popisati obraza, ki ga je naredil, ko je spoznal, da je imel eno coklo pod vozom, drugo pa v vozu. Kajti bilo je že temno, v temi se pa slabo vidi. Tudi vam tega ne morem povedati, kaj mi je rekel, ker sem bil takrat v laščini še premalo izurjen; saj so me na vozu med vso vožnjo družabno »bojkotovali«.

Tako sem se imel zahvaliti edino le cokli, da nisem peš coklal v Tresendo.

Sicer bi to ne bila tako strašna nesreča; kajti prekrasni razgled s ceste v Veltlinsko dolino krajša potniku čas tako, da niti ne ve, kdaj pride v dno. Takoj onstran Aprice se ti namreč odgrne ta krasna dolina od Sondrija noter do Tirana. Kakih šest sto metrov pod seboj zagledaš prijazne hiše Tresenda, a do njih je še daleč. Udariš jo sicer lahko naravnost navzdol, toda časa ne prihraniš veliko. Kajti strmina je tuintam tako huda, da prideš le s počasnim plezanjem naprej. Zato storiš pametneje, če se držiš ceste, ki je tako mojstrsko izpeljana, da premaga v enem samem ovinku vso višino med Aprico (918 m) in Tresendo (323 m).

No, jaz to pot nisem imel prav nič skušnjav, da bi si bil poiskal kako bližnjico. Zdelo se mi je namreč silno prijetno, v večernem hladu drdrati po gladki cesti ter zreti v dolino, na srebrni pas deroče Ade, na vinograde, na mična sela in vasi, katerim smo se bližali bolj in bolj. Ko smo naposled še zropotali skozi dva predora, smo dospeli čez dolg lesen most v Tresendo.

Krenil sem v Tresendu v »Albergo Ambrosini«, kjer sem nočeval še precej dobro. Sicer je vladal v sobi nekak duh po barvah, a mene to ni dosti motilo, ker ima moj nos to lepo navado, da ponoči počiva in ne deluje. Čudno se mi je pa zdelo, da sem se v eni noči rjuham tako prikupil, da so hotele kar z menoj. Komaj sem jim zabranil, da niso zapustile postelje z mojimi nogami vred. Ko sem stopil na tla, prijele so se podplatov celo deske.

Lahko si mislite, kako sem osupnil nad tem pojavom. Začnem ga takoj preiskovati. Kar spoznam, da so moje noge — magnetične. Ko sem se namreč potipal za podplate, prijeli so se jih prsti tako trdno, da sem jih komaj odluščil. Ko tako sedim na postelji in pre-mišljam, odkod ta privlačna sila, zapazim na tleh človeške stopinje. Prva moja misel je bila: »Nekdo je bil ponoči tu v sobi; gotovo sem okraden!« Kajti da bi me bil posetil Miklavž, nato je bilo težko misliti. Urno se potipljem, kjer imam denarnico. Bila je na svojem mestu in tudi denarja je manjkalo v njej le toliko, kolikor sem ga že bil po poti zasejal.

Toda čemu je prišel ponoči v sobo, če ne zato, da bi kradel? Tako sem premišljeval še nadalje in pomiril — sam ne vem zakaj — z nogo eno izmed stopinj. In glejte, stopinja se je popolnoma ujemala — z mojim podplatom. Sedaj mi je bilo vse jasno.

Del alberga, ki sem jaz v njem prenočil, so nekaj prenavljali. Tudi moja soba je bila videti vsa na novo prebarvana. Celo tla so prepleskali. To zadnje delo so morali dovršiti menda ravno, preden sem prišel jaz. Med barvo so pa najbrže namešali nekake magnetične snovi, katere so se navzeli tudi moji podplati, kakor hitro so prišli s tlom v neposredno dotiko. Že prejšnji večer se mi je zdelo čudno, da sem nekam težko vzdigoval noge. Toda v svoji nevednosti sem pripisoval ta pojav utrujenosti; nikakor se nisem zavedal, da sem le magnetizem črpal iz tal.

Pri odhodu sem vprašal Ambrosinija, koliko zahteva za magnetizem, ki sem mu ga odnesel na podplatih. Mož ga mi je pa velikodušno podaril za spomin.

V takem slučaju pa tudi jaz nisem hotel biti umazan. Zato sem mu pustil za spomin slike — svojih podplatov.

Morda je kdo tako radoveden, da bi rad zvedel, če še imam dotični magnetizem. No, to že lahko povem. Podplati so bili le par dni magnetični. In to je bila prava sreča zame; kajti sezuti se nisem mogel toliko časa, dokler ni v nogah minula magnetična sila.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini in načrti.

Dr. Fran Tominšek.

(Dalje.)

(Črez Skok v Vrata.)

Naša nova pot črez »Rušo« je bila že izvršena, dobro vidna in varna; kar skokoma sem se spustil po njej, obkrožil globoko korito, ki drži po dnu tesnij med Triglavom in Pihavcem navzdol do sklepa Zadnjice, tekel pod Triglavskimi pomoli mimo široke odprtine, koder vodi navzgor v stene pot črez »Skok« proti Doliču, in v kratkem sem dospel v precej razsežno ruševje. Dež je že začel naletavati, najprej je donašal piš le redke, velike kaplje, kmalu pa so se zgostile in obsula me je prava ploha. Vihar me je neusmiljeno otepal od vseh strani in skozi moj »nepremočljivi« plašč — so se mi cedili curki za kožo. V ruši ni bilo doseči nobenega zavetja; zato sem krenil s pota navzdol proti koritu; blizu njegovega roba sem na srečo našel še pravočasno veliko skalo ki je bila odspodaj nekoliko izpodjedena, zgoraj pa z rušo pokrita: zaril sem se v njeno vdolbino in bil sem na varnem. Nevihta pa je čimdalje hujše razsajala. Kar zapored se je bliskalo in treskalo, vihar je tulil in sipal sem od Pihavca goste megle in dež in nebrot hudournikov je pridrla s Triglavskih sten, jaz pa sem se stiskal pod gostoljubno skalo — bil sem edino človeško bitje daleč na okoli — in ogibal sem se venomer potočkom, ki so želeli piti bratovščino z mojim pokrivalom. Cepin in dereze sem vrgel daleč proč od sebe, da ne privajam strele. Ožel sem si še svoj patentovani plašč, potem pa mirno pričakoval, da poneha nevihta.

Onstran globokega korita, na Pihavcu, zapazim čredo ovac; glave skup proti tlem tiščeč so obkolile grmiček ruševja; tam so stale skoro nepremično in potrpežljivo prenašale ploho, ki je bila po njih kodrastih hrbtih — le jagnjeta, ki so se skrila sredi gneče, so nekrati otožno zabeketala.

Dobro uro je divjala nevihta, potem pa je pritisnil sever; kar streslo me je, ko je potegnila rezka sapa skozi mojo napol premočeno obleko; še nekolikokrat je zagrmelo, toda že bolj v daljavi, dež je ponehaval in nebo se je jasnilo. Moje kodraste sosede so se razkropile po zelenih strminah Pihavca in so hlastale po sveži, še mokri plninski travi. Tudi jaz sem se izkobacal izpod gostoljubne skale, pobral sem svoje stvari, potem pa jo mahnil zopet na pot. Da se ogrejem, sem hodil hitro in ko je še solnce prijazno zasijalo in mi

segalo v ude, se mi je povrnila dobra volja. Kar lahkokrilo sem se spuščal po strmi, vendar popolnoma varni poti skozi gozdnato pobočje v dolino. V dobri uri sem došel v sklep Zadnjice, že od daleč me je pozdravljala slap potoka Zadnjice, ki izvira v skalovju ob našem novem potu čez »Komar«; potok je bil vsled naliva silno narasel in toliko zanimivejši je bil slap. Mudilo se mi je v Trento, zato sem jo koj odrinil navzdol po mični ozki dolinici, ob šumečem bistrem potoku.

Ko je jelo zahajati Trentsko solnce (tam imajo solnce, ki zatone poleti že ob šestih zvečer, pozimi se sploh ne prikaže), sem že vstopil v kraljestvo »Zlatoroga« — v prijazno Cudrovo gostilno.

V Trenti smo tačas vsled priporočila gospoda vikarja Josipa Abrama (našega Trentarja) priredili dvoje društvenih prenočišč — pri gostilničarjih Cudru in Zorču — ter s tem podprli njiju podjetnost in svojim članom, pa tudi drugim turistom, preskrbeli udobnejše prenočevanje. Veliko smo s tem pripomogli, da se je kar nenadoma razvil v zapuščeni Trenti večji promet.

Pri Cudru — »Zlatorogu« — ta napis je gostilničarju lastno-ročno napravil prijatelj Trentar — se nas je hitro zbrala običajna družba: tovariš Trentar, Mota (rajni naš znanec Andrej Komac), društveni zaupnik Anton Tožbar — Špik in »dohtar Planinšek« — ta sem bil jaz, ki sem v Trenti zapravil že celo svoje ime. Postransko, a zelo važno poslovanje je prevzel Trentski župan, gostilničar Cuder, ki nas je zalagal s prihranki svoje kuhinje in kleti. Razpravljali smo o izvršenih napravah in se posvetovali o skončanju Razovskih potov ter o novem, še večjem delu — o nameravanem potu na Jalovec — vmes pa seveda pritikali še kaj za veselje in smeh.

Meni je bilo to pot največ na tem, da častno dovršimo dela ob Razóru. Da določim, kod naj se napravi z Razóra pot do Aljaževega doma, sem hotel drugi dan vzeti Komaca s seboj čez Križ; a Komac je bil po lovu zadržan. Tembolj sem ga izpraševal o izvedljivih zvezah.

Ko mi iz znanih razlogov ni ugajal samo sestop preko Dovka (Dolka), se je nekaj zamislil, potem pa je premotril s svojim sivim očesom mene in mojo opravo, ubral po svoji navadi obraz nekoliko v nasmeh, in že sem vedel, da pozna ugodno rešitev.

»Gospod,« prične s svojim počasnim poudarkom, »Vi ste vajeni gorá, Vi pridete tudi čez Skok.«

Osuplo ga pogledam; poznal sem do tedaj samo znani Skok pod Triglavom, ki umevno nima nobene zveze z Razórskim pogorjem. Mota pa mi pojasni, da misli na prehod med Sovatno in Stenarjem,

koder so svoje dni hodili Trentarji v Vrata pod Stenar — divje kozle past. Koj me je začel zanimati ta Skok, imenujmo ga — Križki Skok.

Natančneje mi ga Mota ni mogel opisati, govoril je le o nekem sitnem skočniku, ki leži že bolj proti koncu sestopa nad planino Bukovljem, češ, da bo tam splezati s prav strmega obronka in da si moram previdno in varno poiskati pravo smer.

Jaz sem se že odločil, da nastopim drugo jutro to turo, če tudi brez spremljevalca. Kar dobimo sporočilo, da je prišel Komačev sin, ki je tudi delal na Razóru, slučajno ta večer v dolino, da ponese zjutraj delavcem hrano za prihodnji teden. To je bilo za-me prav ugodno; sklenili smo, da pojde mladi Komac z menoj. Za slučaj, da najdem prikladno zvezo, sem itak potreboval človeka, ki mu razkažem smer in tudi prireditev pota koj naročim. Za vsak slučaj sem rekel Moti, naj da sinu vrv s seboj, da ne obtičiva morda na tistem skočniku nad Bukovljem. Potem pa se je bilo treba posloviti, da se odpočijem za važni in nemara tudi opasni obhod

Zjutraj zarana, toliko da se je začelo svitati, sem se že odpravljaj Pred gostilno me je čakal mladi Komac, kakih 16 let star, priljuden dečko; postrežljiva gostilničarka mi je oskrbela živila, potem sva pa brez zamude oprtala vsak svoj nahrbtnik in brzo odkorakala navzgor po Zadnjici. Bilo je prav hladno jutro, iz bobnečega potoka se je dvigala mrzla sopara; po dnu ozke doline je bil še mrak in kar strašljivo je bilo pogledati temne gole stene Ozebnika (2085 m)¹⁾, ki se tukaj onstran potoka kar navpik dviguje iz doline; nad visokimi njegovimi robovi so še migljale zvezde in le nad Kanjavcem in Triglavskim grebenom, ki v ozadju zapirata dolino, je začelo nebo žarėti. Vse pa je kazalo, da bova imela krasen dan. (Dalje prih.)

Izprehodi po Gorjancih.

Jakob Zupančič.

(Konec.)

Razdrta struga z belim uglajenim kamenjem in peskom pa vendar kaže, da časih pridrvi hudournik po tej suhi strugi ter zavije v pravem kotu proti desni mimo Bušč in Pangrčgrma. Tam se struga polagoma napoji z vodo iz Supatpotoka in Babnega potoka. Dolina se obrne zopet proti levi in vodica

¹⁾ Razločuj Ozebnik nad Zadnjico od Velikega in Malega Ozebnika v skupini Jalovca.

teče med Hrušico in Orehkom z imenom Št. Joščica (v spec. karti Klampferbach), mimo Št. Jošta in Verduna proti Črmošnjicam, kjer se izliva v Težko vodo. Naša pot pa ne zasleduje vodnih ovinkov, ampak kaže iz Glažute zopet navzgor. Izgubili smo v jarku na višini nekoliko metrov preveč, zato jih je treba po sitnem klancu proti Dolžu s trudom zopet pridobiti. Odtod pa se spušča lepa cesta polagoma navzdol proti Stopičem, Črmošnjicam in na državno cesto skozi Gotno vas. Prejšnja leta so Novomeščanje hodili po tej poti na Gorjance, ker so imeli v gorjanski fabriki priliko, da so se v kantini pokrepčali ali tudi naspali. Pot pa je daljša kakor ona čez Hrušico in Gabrije in je do Glažute vedno solnčna.

Prav lep in obsežen razgled na Kranjsko je s košenic, ki so okrog lovske koče in nižje doli na Skrajnem vrhu proti sv. Miklavžu (438 m) nad Pangrčgrmom. Tudi ta cerkvena se z Novega mesta dobro vidi, leži pa dosti nižje kakor sv. Miklavž na Kukovi gori. Pomudimo se na tem razgledišču, da si ogledamo dolensko stran. Oko turista se ozre nehote najprej na Gorenjske orjake, da se lažje orientuje, ker zna vsak tiste vrhove že na pamet. Z našega razgledišča se vidi na levo Mehovo z razvalinami gradu, ki so ga zidali velikani obenem s Starim gradom pri Št. Petru onkraj Krke, ki se vidi proti desni. Kamenje so si podajali od enega gradu do drugega, zajemali pa so morsko vodo.¹⁾ Leta 1515. so kmetje razdrli Mehovski grad, gospodo pomorili in samo najmlajši hčerki so prizanesli, ker je hišna trdila, da je njen otrok. (Tako piše O. Fl. Hrovat v zgoraj navedeni knjižici.)

Proti zahodu se dviguje kočevski mogotec Rog (1100 m), proti levi nad kočevskimi Črmošnjicami stojita vrhova Gače (942 m) in Pogorelec (1019 m), zadaj na levi proti Semiču pa vrh sv. Frančiška (1048 m), kojega cerkvena se pa ne vidi. Na desno od Roga, ravno nad Toplicami, se dviguje jako strmi in večglavi topliški Pogorelec (817 m), naprej proti Soteski pa prijazni sv. Peter s cerkvico (889 m) in njemu nasproti onkraj Krke dosti nižji Srobotnik (597 m) nad Stražo (železniško postajo). Še bolj proti desni, na severozahodu, se vidi Kačja rida, Golobinjek in Sv. Ana nad Mirno pečjo, v ozadju pa vinorodni kranjski Lisec (565 m) nad Žužemberkom. Severno od Novega mesta se vlečejo vinske gorice od Hmeljnika na Trško goro in Grčevje. Sredi med Gorjanci in kočevskimi hribi pa se razprostira

¹⁾ Primerjaj bajko na Goriškem: kako je velikan Garmpret stal z eno nogo na Sv. Gori, z drugo na hribu Sv. Valentina, ko je sam videl obe cerkvi in zajemal vodo iz Soče.

nizko⁷ gričevje in brdje v okolici Novega mesta. Velikanski gozdovi Padež, Raso, Petelinjec in Radoha pokrivajo to kopičasto in valovito planjavo. Sredi nje se dviga pri Virčni vasi in Uršnih selih, kakor Šmarna gora na Savskem polju, prijazni Ljubenski vrh (548 m) s cerkvico sv. Vida.

S Košenic nad Pangrčgrmom se gre lahko ali na Gabrije ali pa po strmini navzdol mimo sv. Miklavža v dolino, potem zopet navkreber čez Zajčji vrh na Orehek ter na Stopiče in potem na državno cesto.

III.

Vrh Gorjancev s Kukovo goro tvori nekaj gorski vozeli, kjer se veže dvoje visokih hrbtov. Glavni hrbet se vleče proti vzhodu čez Blažovo in Opatovo goro, se zelo razprostira in polagoma znižuje proti Brežicam in Samoboru. Druga veja je ozka in gre proti jugozapadu čez Peščenik (834 m) do sv. Primoža (575 m) nad Semičem. Med sv. Gero in Skrajnim vrhom je majhno sedlo, ki se z Novega mesta ne zapazi, ker stojita oba vrha drug pred drugim. Od Bele cerkve onkraj Krke se pa vidi vrh Gorjancev kakor podolgovat hrbet, pred katerim stoji vzporedno nekoliko višji hrbet Kukove gore. — —

V vzhodnem delu Gorjancev se menjavajo večinoma škrljasta in dolomitna tla z apnencem, v južnovzhodnem koncu proti Semiču pa prevladuje apnenec. Gozdovi imajo po večini listnato drevje, zlasti bukovje, domačijo polhov; pa tudi kostanj in javor nista redka, nižje v dolini prevladuje kostanj in gaber. Le sem in tje se vidijo z Novega mesta črne lise iglastih dreves na Gorjancih, tako n. pr. nad lovsko kočjo in nad fabriško cesto.

V botaničnem oziru stoje Gorjanci na meji panonske, baltiške in ilirske flore; vsled tega so zelo zanimivi. Prav dobro družbo si delata n. pr. tržaški svišč (encijan) in ogrska detelja, čeprav ne vesta drug za drugega, ker cvetita v raznih letnih časih. Izmed gozdnih živali se med lovskimi brati včasih omenja divja mačka; izmed redkejših ptičev poleg črne žolne tudi lešnikar. Leta 1907. se je priklatil sem tudi volk, a kmetje so ga kmalu pregnali. Svoje dni je tudi medved kolovratil po Gorjancih; najbrže se je izgubil iz Kočevskih hribov, kjer knez Auersperg redi medvede. Kolikor je meni znano, so zadnjega medveda v Gorjancih ustrelili leta 1872. Njegov kožuh so hranili na novomeški gimnaziji; pred nekaj leti pa je začel razpadati, zato so njegove zemske ostanke svečano sežgali na Loki pod semnjiščem.

Na kranjsko stran Gorjanci kaj hitro padajo. Njih vznožje je dosti nižje nego valovito gričevje pred njim v Podgorju. Vsakdo se nekako zjezi, če pride do Gorjancev in zagleda pred seboj globoko grapo. Ta dolina v vznožju Gorjancev se vije z malimi presledki od Vk. Cerovca pri karlovški cesti mimo Igljenika pod Vrhom pri Dolžu proti spodnjemu koncu Glažute, potem skozi Bušče pod Pangrčgrmom do Gabrij. Od tod presedla v Suhadol, v Mrzlo Drago in Pondirjevko in nazadnje v Tisovec, po katerem teče Kobilja voda.

Ves svet v Gorjancih in še bolj v Podgorju kaže kraški značaj. Oznanjajo ga kamenita polja, solnčni pašniki z bodičastim grmovjem, stare in novejšje udrtine, podzemeljske votline, ponikve in jako redki pa slabi studenci.

Gorjanci so na specialni karti razkosani na štiri liste. Kdor je prvič na Gorjancih in se hoče spoznati po okolici, mora imeti vse štiri liste in sicer: Novomesto, Krško, Črnomelj in Jasko, drugače vidi samo hribe in doline okrog sebe, nad sabo pa nebo, ki je samo po noči markirano po rimski cesti. Njegov pogled bo blodil sedaj v daljavo, sedaj v bližino. Godilo se mu bo kakor vetru, ki pripíše v mestne ulice, izgubi svojo smer in glavo in se ne spozna več. Kadar so pa doline in poljane v Beli Krajini in na Hrvaškem zakrite s pusto dimasto, megleno plastjo, takrat človek vidi z Gorjancev samo vrhove hribov, kamorkoli se obrne. Primerjati bi se dal onemu človeku, ki bi stal na severnem tečaju naše zemlje: kamorkoli bi se ozrl, povsod bi gledal proti jugu.

Gorjanci tvorijo mejo med Kranjsko in Hrvaško. Proti vzhodu od sv. Gere se drži meja večinoma najvišjega grebena čez Blaževo goro in stopi pred zadnjim visokim vrhom Vel. in Gol. Cirknika (624 m) v dolino reke Bregane. Zelo čudno pa se vije meja proti Metliki. Metliški okraj se vidi na zemljevidu kakor razjeden list. V Novem mestu so pravili, da so svoj čas mejo določili po tem, je li bil dotični posestnik rimski katolik ali Vlah. Vlahe ali unijate so priklopili jednostavno Hrvatski, katolike ali šokce pa Kranjski. Ker so pa bila posestva kajpada zelo pomešana, so se merjevci vestno izognili vsakemu Vlahu, da bi na Kranjskem ne imeli sitnosti zaradi cerkvenih zadev.

Tako si nekateri razlagajo, da je nastal takozvani enklave nad Metliko (poleg vasi Lešče), posebno pa še oni pri Marindolu (vas Žuniče), kjer leži kos kranjske dežele čisto obkoljen od hrvaškega sveta. Nekaj podobnega je tudi pri Štjaku nad Vipavo, kjer je kranjska vas Tabor skoro okrog in okrog obdana od goriške zemlje.

Ko bode politično vprašanje Žumberaka in Marindola med Kranjsko in Hrvaško rešeno, bodo gotovo izginile tudi čudne. meje v Gorjancih nad Metliko. V novejšem času se ljubljanska škofija ne brani več Vlahov; sedanji knezoškof je l. 1903 sam blagoslovil novo vlaško cerkev v Metliki.

Čudno zamotana in zavita hrvaško-kranjska meja pa nudi hrvaškim mešetarjem zelo ugodno priliko, da včasih na skrivnem pripeljejo iz Karlovca v Novo mesto prašiče, kadar je meja zaradi svinjske kuge zaprta.

S tem se poslovimo od Gorjancev, Vlahov in Podgorcev, od karlovških prašičev in od šmihelskih ciganov. Še en pogled na skrivnostne Gorjance, še ljub spomin na Jan. Trdino in njegove »bajke« in že hitimo v duhu v Novo mesto; mudi se nam na kolodvor v Bršljin in po železnici dalje, odkoder smo prišli. Do prve postaje nad Mirno pečjo se še pride — pravijo naši dolenski Amerikanci, potem se pa hudo — vleče.

Morituri — resurrecturi!¹⁾

Dr. Fran Tominšek.

Grozna vest, da je Aljažev dom porušen, nas je popolnoma potrla, saj je bil to za Slovensko Planinsko Društvo naravnost usodepoln udarec. Toliko smo žrtvovali, da smo ustvarili v Vratih to krasno, tudi najbolj razvajenim gostom ugajajoče zavetišče; postojanka se je začela kar najsrečneje razvijati, večal se je poset, večali dohodki — v nekaj letih bi bili pokrili izdatke, ki smo jih za stavbo in opravo založili. ...

A zarotili so se proti nam gorski duhovi, kakor bi se hoteli maščevati nad nami, ki smo motili resni gorski mir in tihoto, uklepajoč Triglavsko kraljestvo s sponami razbrzdanega prometa.

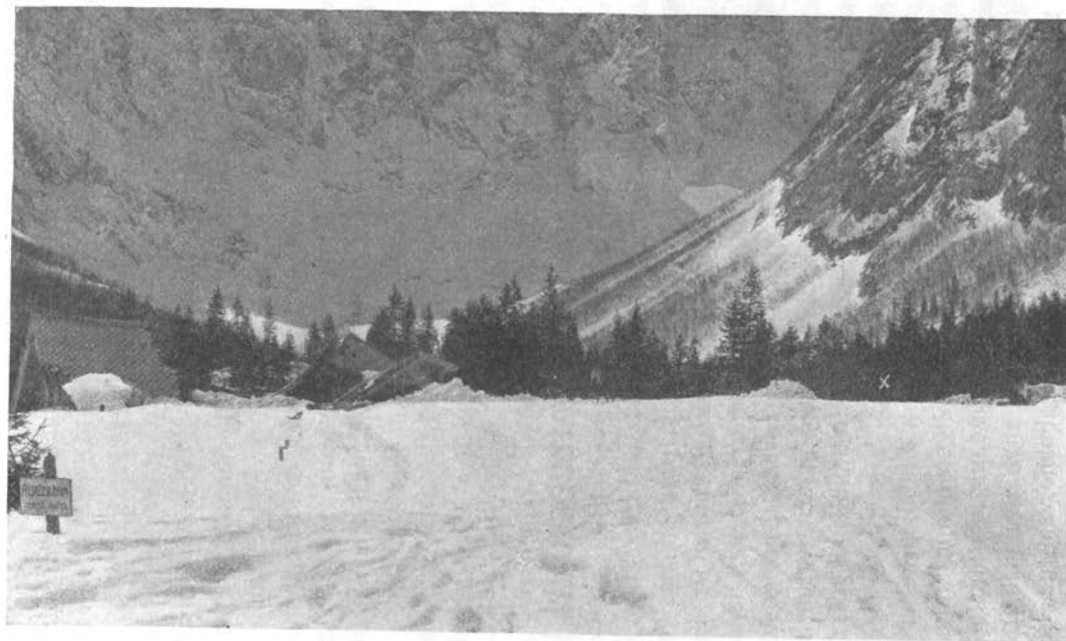
Prihrumel je grozen plaz in na mah je uničil dragoceno naše delo, trud veliko let! V dno srca je zbolelo vsakega, ki si je ogledal kraj nesreče. Kjer je stal ponosni Aljažev dom, bila je sedaj snežna planota; debela plast je pokrivala spodnje polomljene dele poprejšnje stavbe (stališče Aljaževega doma je označeno na str. 112. današnji sliki s križcem). Snežna odeja je bila po vsej planoti, ki jo je podsul plaz,

¹⁾ Pogin nam je pretil — toda rešimo, dvignemo se!

Triglavska severna stena

Sklep doline

Stenar

Odnoseno in razdrto podstrešje.

× Tu je stal Aljažev dom.

Planota Aljaževega doma pod plazom.

Razdrto podstrešje Aljaževega doma.

nad 3 m visoka, a bil je to samo stlačen, trd sneg; napisna tablica, ki stoji ob ograji na visokem stebru, toliko da je gledala iz snega! Samo te tablice ni dosegel plaz, vse drugo je bilo razkopano, polomljeno in na vse strani razmetano. Na prvi sliki, ki kaže pogled po celi planoti in na Triglavsko steno v ozadju, so vidni strešni deli Aljaževega doma, porušeni in zgromadeni na dva kupa, kakih 40 m proč od prejšnjega mesta. Ako si pristopil bližje, si šele spoznal grozni učinek pogibelj: vse je porušeno in strto. Nehote si sklenil in vil roke, obupajoč nad usodo Aljaževega doma. (Glej današnjo sliko na str. 113. — v ospredju stoji ves potr t oče Požganec, ki je svoj čas nadzoroval stavbo).

Za naše Planinsko Društvo pomeni uničenje dragocene stavbe tudi silen gmoten udarec. Društvo, ki zbira svoje potrebščine s tako majhnimi prispevki članov, ki mora vse sile napeti, da s svojimi prireditvami in z oskrbo koč prihrani nekaj sredstev v pokritje rednih izdatkov za svoje naprave, ne preboli take škode — in res, bati se je bilo za obstoj našega društva.

Pogin nam je pretil, toda rešimo, dvignemo se!

Velika je bila nesreča, a velika je tudi pomoč, ki nam jo poda slovenski narod. Rodoljubi, ki vedo, da deluje naše Planinsko Društvo samo v prosep mile domovine in da so vse njegove naprave prav last našega naroda, so uvaževali naše prošnje in sprejeli smo že dokaj izdatno podporo za postavitev novega Aljaževega doma. Prvi, ki nas je bodril, da ne smemo obupati, je bil župnik Aljaž sam, ki je prispeval 500 K, sledili so drugi, posebno tudi naši denarni zavodi, mestna občina ljubljanska i. t. d. — spomnili sta se nas tudi kraljevski mesti Zagreb in Praga — vrle dame planinke so začele zbirati znatne prispevke in sploh nam je pokazalo slovensko občinstvo, da nismo pozabljeni, zapušeni.¹⁾

Smeli smo tedaj skleniti, da postavimo nov Aljažev dom, in koj smo začeli priprave. Tudi v tem smo dosegli dragoceno podporo. Občina na Dovju je s pritrditvijo deželnega odbora prodala Slov. Plan. Društvu za primerno ceno proti plazovom zavarovan svet, ki leži tik stare postojanke v krasni legi; izredno naklonjenost pa nam je izkazal gosp. vladni svetnik, deželni primarij dr. E. Šlajmer, čigar vila stoji — nepoškodovana ob starem Aljaževem domu: dovolil je, da Slov. Plan. Društvo za to leto, ko se bo

¹⁾ Z objavo daril za Aljažev dom pričnemo v tej številki na str. 119.; sproti se izkazujejo darila v naših dnevnikih.

novi dom šele stavil, brezplačno uporablja njegovo vilo; čast mu!

Svojo postojanko v Vratih tedaj vzdržimo, in porabivši dose-danje izkušnje, postavimo še lepši in boljše urejen — nov Aljažev dom. Vendar je zbrana jedva polovica potrebne svote; zato iskreno prosimo še nadaljnjih podpor!

Zares, pogin nam je pretil; ker pa nas narod ne bode pustil brez pomoči, se rešimo in dvignemo!

Nekoliko morfologije in terminologije za alpiniste.

Dr. H. Tuma.

Predgovor.

Od leta 1872. naprej, odkar sem prebil dvamesečne počitnice v Zásipu, na strmem desnem bregu Save, ko sem videl Gorenjo Krmo in polezel na Stol, so se mi priljubile gore. Obenem pa se je jelo križati gorenjsko narečje z maternim mojim dolenskim ter so me jeli zanimati izrazi in rekla. Pri tem sem prihajal do spoznanja, da so naši slovstveni izrazi čestokrat v nesoglasju med seboj in da se mnogokrat ljudski izrazi ne rabijo v prvotnem pomenu. Izprva sem lastna imena imel za imena brez prave vsebine. Šele ko sem se baval za časa svojih študij z drugimi slovanskimi jeziki ter češče zahajal na ture, sem jel razumevati tudi lastna imena. Potrebe pa nisem čutil sestaviti nabrano in razbrano gradivo, ker sem turistiko vendar le vršil bolj sebi v zabavo in v telesno in duševno okrepitev. Dr. Anton Švigelj pa me je vzpodbudil, naj pišem.

Ko sem zastavil pero, me je motila, ne omejenost, marveč preobilica izrazov. Preostalo mi ni nič drugega, nego da sem vzel v roke najbolj skrbno izdelano alpinistično terminologijo, nemško, ter na tej podlagi jel kritično razbirati nabrano slovensko gradivo. Seveda mi tudi ni preostalo drugega, nego pregledati Pleteršnikov slovar in primerjati nabrano gradivo z njim. Ob posameznih dvomljivih izrazih sem se moral nasloniti na Miklošičev in Daničičev etimologični slovar. V močno oporo mi je služila madžarščina. Madžarji so vzeli iz slovenščine

skoraj vse izraze za poljedelstvo in za prirodo. S tem je madžarščina ostala tolmač prvotnih slovenskih pomenov. Končno so bila odločilna zame lastna imena, ki jih rabita pastir in poljedelec za posamezne oblike; tako n. pr. za Sópöt (Sopt), Krnica, Konta¹⁾, Polog, Planica, Ravna i. t. d. Kolikor poznam karakterističnih Soptov, odgovarjajo vsi nemškemu Klamm. Tako je Polog vedno die Berglehne, Krnica = Kar. Nikakor pa me ni pri tem motilo, da se rabi na različnih krajih en izraz tudi za različne oblike. Vedno sem dobil, da se n. pr. izrazi za alpske oblike v ravnini porabijo za druge. Tako n. pr. Krnica pomeni v bistvu veliko izdolbeno posodo, v Alpah pa ta pojem docela odgovarja nemškemu Kar. Na Dolenjskem, kjer ni visokih gora, je krnica v rabi za vrtanje v rekah in potokih. Le v prvem slučaju, namreč za pomen Kar, nam more služiti Krnica kot tehnični termin, ne pa v drugem slučaju. V drugem slučaju je merodajno nazivanje: ali zaton, ako se oziramo na obliko izdolbine v vodni strugi, ali pa vrtanja, ako imamo pred očmi obliko v okrogli posodi vrteče se vode.

Kolikor se tiče morfologije, sem se držal po nasvetu profesorja Seidla pojmov in izrazov Pencka.

S svojo terminologijo sem hotel v prvi vrsti zadostiti lastni potrebi, t. j. točno opredeliti posamezne izraze pri spisovanju. Sedaj pa, ko sem se odločil, da priobčim terminologijo, je moja iskrena želja, da se naši veščaki odzovejo in da se končno uredi alpinistična terminologija, ki je seveda v najtesnejši zvezi z našo geografijo. Ako se oglasiijo naši alpinisti, naši geografi, geologi in filologi, bi lahko ustanovili terminologijo končno.²⁾ Ako sem dal povod za to, mi bo eno najlepših zadoščenj.

Besedišče.

Zemeljsko površje meje sklonine (Abdachungen), ki se sečejo v razéh (Kanté). (Raz, gen. -a, je beseda koroških Slovencev ter nam more služiti izborno: rob = Rand, raz = Kante. Prim. rus. разъ in raz = Streichholz, Plet. slovar.) Vsaka posamezna taka ploskev (Fläche) tvori oblikovni element (Formelement),

¹⁾ O tej besedi izpregovorim obširneje v glavnem delu razprave. *Pis.*

²⁾ Pridružujoč se temu pozivu, polagamo to terminologijo, prvo svoje vrste, pred strokovnjake z zahvalo gospodu pisatelju. Vsem stvarnim odzivom bodo predali našega lista odprti. Mi sami se za zdaj vzdržujemo vsake sodbe.

katerih več skupaj sestavlja posamezno obliko (Einzelform); n. pr. dolino tvorijo podanek (Talsole) in dve pobočji (Gehänge). Združne oblike tvorijo krajine (Landschaft). Krajine, ki soglašajo po višinski legi, tvorijo zemeljske prostore (Erdräum). Črta v smeri najstrmejšega dela sklonine se imenuje padnica (Gefälls-linie). Kot, ki ga tvori padnica z ravni (raven, g. ravni, Niveau), je brežinski kot (Böschungswinkel), tangenta k temu: brežina (Böschung). Črta, ki veže točke ene višine, torej seče brežine, je višinska črta (Höhenlinie, Isohypse). Razmerje med dejansko mejnico (Grenzlinie) kakega površja z najmanjšo vrisano črto se imenuje razvoj meje (Grenzentwicklung).

Črte so ali zakrivljene (gekrümmt; krivulja = Kurve), usločene (gebogen; sloč, gen. -i, sločina = der Bogen als Form), upognjene (geknickt), ušinjene (geschweift) itd. Dejansko pa pravih črt ni, ampak le pase (Streifen). Tako tudi ni pravih ploskev, marveč so členovite. Največja geometrično vrisana ploskev je trup (Rumpf), na katerega so nastavljeni členi (Glieder). Največja členom obrisana ploskev pa je čok (Block; prim.: iz čoka se kip izdolbe).

Daljina (Strecke, Erstreckung), merjena na zemljevidu, je vsikdar manjša od prirodne. (Daljica, die geom. Strecke. Daljava, die Ferne. Dalja, die Entfernung. Razdalja, die Entfernung eines Ortes vom andern. Razstoj, Abstand.)

Sklonine so enozmiselne (gleichsinnig), ako se, idoč po njih, pride do ravni ali do morja, sicer pa inakozmiselne (ungleichsinnig) ali kopanje (Wannen). Prevesa (Ueberhang) je tam, kjer ni mogoča projekcija k ravni. Ponikva (Depression) sega pod raven, oziroma pod morsko gladino. Od vsega zemeljskega površja se naklanjajo (naklanjati se = sich neigen, sklanjati se = abdachen) štiri petine enozmiselno k morju.

Črta, v kateri se dve sklonini na vrhu sečeta, je slemenica (Firstlinie). Slame tvori razvodje (Wasserscheide).

Oblike zemeljskega površja, ki je povečem površje zemeljske skorje (Erdkruste), so odvisne od stroja (Struktur) te skorje. Gradita jih dve glavni skupini kamenin (Gestein): 1.) plastenine (Schichtgestein), ker se skladajo v plasteh, ali tudi usednine¹⁾ (Sedimentärgestein), ker so se sestavljajoče tvarine ulegale pod vodo;

¹⁾ Izraz usedlina za Sedimentärgestein, kakor ga rabi prof. Seidl, se mi ne zdi primeren, ker pomeni tudi die Einsenkung, pojem, ki je nujno potreben.

2.) gmo²tnine²) (Massengestein), ker so enake sestave na vse strani, ali tudi prodorine (Durchbruchgestein), ker često prodirajo plasti nad seboj.

Tvarina = Materie.

Plasti se sestavljajo iz *pol* (Flötz) le-te iz *plen* (Blattschichte).

Polasta glina Bänderton.

Plastenje die Schichtung.

Rast plasti Schichtenverlauf.

Ježa plasti Schichtenstauung.

Sloj Schichte splošno (vzdušni *sloji*, Luftschichten, *sloji prebivalstva* Bevölkerungsschichten).

Pleniv schiffbrig.

Paz die Fuge als Falz, sicer sklada.

Lezika die wagrechte Sickerfuge.

Pazovje das Gefüge.

Nasprotje od plenive kame-nine je *ležičava* (massiges Gestein).

Sklad die Lage.

Skladišče das Lager.

Nada der Ansatz, die aufgelegte Schichte.

Nádití schichten (wagrecht).

Zgradba der Aufbau.

Tvorba die Formation.

(Dalje prihodnjič.)

²) Gmota, die Masse, je uvedel prof. Seidl iz češčine; beseda služi izbornu, ker gromada pomeni le die Masse als Menge.

Društveni vestnik in obzor.

Umrli člani. — † Stanko Vrtovec. Dne 1. maja je bil pokopan v Tolminu v najlepših letih umrli mladenič S. Vrtovec. Bil je zvest član društva in se je živo zanimal za njegov razvoj. Pridobil je mnogo novih članov in je podpiral Soško podružnico pri vsaki prireditvi. Počivaj mirno!

Novi člani. — Osrednjega društva: Josip Breznik, c. kr. realčni profesor; Albin Zajec, c. kr. realčni profesor; Jakob Luznar, c. kr. avskultant; dr. Fran Mohorič, c. kr. sodnik; Fran Kandare, odvet. kandidat; Julij Kob1, trg. poslovodja; dr. Viktor Tiller, c. kr. gimn. profesor; Ivan Likar, mest. učitelj; I. Bizjak, kipar; Fr. Šorn, stud. iur.; dr. Rudolf Molé, profesor na mest. dekl. liceju; Štefan Miholič, kavarnar, vsi v Ljubljani; gđ. Fani Furlan, Vrbljanje pri Igu; Mihaljko Pintar, notarski kandidat; Davorin Zwitter, c. kr. sodnik, oba v Mokronogu; Anton Srebotnjak, posestnik in lesni trgovec; Jože Premrov, župan in posestnik; Jernej Jenček, posestnik, vsi v Predjambi pri Postojni; Josip Chiavutta, veleposest. v Landolu pri Postojni; Jakob Morel, ml., posest. v Hrašah pri Postojni; Matej Ahačič, kaplan v Hrenovica pri Postojni; Anton Boc, poštni administrator, istotam; Ferdinand Spilar, posestnik in trgovec; Matija Zafred, posestnik in gostilničar, oba v Št. Petru na Krasu; Anton Rebec, posestnik in vinski trgovec v Radohovi vasi pri Št. Petru na Krasu; Josip Lipovec, učitelj v Bukovju pri Postojni; Ivan Ancel, ravnatelj okrožne blagajne, Zagreb. — Kranjske podružnice: Sedej Lavoslava, uradn. soproga; Šumi J., posest. sin, oba v Kranju. — Kranjskogorske podružnice: Lavtižar Gašper, trgovec in posestnik; Šinkovec Rudolf, c. kr. sodni ofic., oba v

Kranjskigori; Černič Mirko, kand. med. na Hrušici; Oman Ivan, gostilničar v Gozdu; Arh Ivan na Javorniku. — Podravske podružnice: Richter Jožef, višji revident c. kr. drž. železnice, Mödling; Pišek Franc, drž. in dež. poslanec v Hotinji vesi; Geršak Ciril, inženjer; Žižek Ciril, stud. iur.; Forbelska Helena, posestnica, vsi v Ormožu. — Savinjske podružnice: gospe Olga Božič, soproga odvet. kand.; Minka Detiček, soproga not. kand.; Karolina Deliček, soproga notarja; Hana Diehl, soproga trgovca; Ana Kukovec, soproga odvet. kand.; Ana Majdič, soproga veleindustrijca; Karolina Strupi, soproga trgovca; Regina Vasič, vdova c. kr. dvor. svetnika; gospice Marta Hrašovec, odvetnikova hči; Zdenka Vrečko, odvetnikova hči; g. Milan Detiček, not. kand.; dr. Vekoslav Kukovec, odvet. kand., vsi v Celju; gdč. Dora Bergman, zdravn. hči v Žalcu. (Te članice in člane je pridobila gospica Zdenka Vrečko. Za njeno požrtvovalnost se ji najtopleje zahvaljuje Savinjska podružnica.) — Soške podružnice: Laharnar Peter, miz. mojster; dr. Serjun Alfonz, okr. zdravnik; Oblesčak Rudolf, čevljarski mojster, vsi v Tolminu; dr. Codermas Adolf, odvet. v Gorici; Marega Eligij, trg. sotrudnik, Sv. Lucija; Drekonja Andrej, gostilničar, Ljubinj. — Tržaške podružnice: Bartel Srečko, trg. sotrudnik; Antič Maks, ravnatelj »Jadranske banke«; Dejak Kristjan, veletržec in veleposest.; dr. Irgolič Fran, odvetniški kandidat; dr. Rekar Ernst, odvetniški kandidat; Kralj Ivan, dijak; Batista Ljudevit, dijak; Gorenjec Josip, knjigotržec; Wildman Franjo, prokurist; Wigele Franjo, trgovec; Weingerl Davorin, koncrist; Furlan Herman, bančni uradnik; Cvek Joško, finančni uradnik; Zorec Ivan, želez. uradnik — vsi v Trstu; Sancin Anton, dež. poslanec in trgovec v Škedenju. — Pripomnja uredništva. Podružnice razvrščamo v abecednem redu, vse posamezne gg. nove člane pa v sporedu in z naslovi, kakor so prijavljena njih imena tajništvu, oziroma blagajništvu Osrednjega odbora.

Darila. — Za novi Aljažev dom: gg. častni član S. P. D. župnik Jak. Aljaž 500 K, Janko Rahne, notar 100 K, dr. Karel Triller, deželni poslanec 50 K, Karel Stüdl v Pragi 25 K, Janko Trček v Lincu 20 K, poštno uradništvo in sluga na Jesenicah 14 K, Jereb Rado v Kostanjevici in Fran Pavlin na Jesenicah po 10 K, Ema in Ivan Toporiš v Kostanjevici 10 K, Magda Rant v Kranju 6 K, Fran Stare, slikar, in P. Luckmann, trgovec po 5 K, vesela družba pri Jerneju (nabral Ivo Petročnik) 440 K, St. Mikolič, kavarnar 2 K. — Ida Juranova in Nada Jamnikova nabrali 62 K, darovali so: Fr. Pretnar in A. Šušteršič po 10 K, I. Hraš in A. Trstenjak po 5 K, I. Colner, I. Mešek, M. Rode in V. Trtnik po 2 K, O. Seydl in dr. Fr. Papež, odvetnik po 5 K, I. Vovk 3 K, M. Ravnihar, K. Vašič, A. Martinc po 2 K, I. Prijatelj, Vrbančič, Ahačič, Fr. Knific, R. Počivalnik po 1 K. — Albin Novak v Sinčivasi nabral 1412 K, darovali so: Albin Novak 5 K, Frida in Angela Novakova, Janko Cesar po 2 K, Hermina dr. Petovarjeva, Rud. Junek, V. Poljanc po 1 K, mladi 6letni planinec je daroval 12 h, Viljem Kobolj, davčni asistent 2 K. — I. Petrovčič v Kranjskigori nabral 1120 K, darovali so: T. Branc 5 K, A. Slavec, dr. Tičar, Uderman, Rus in drugi 620 K. — Al. Žnideršič v Ilirski Bistrici 7 K, darovali so: A. Carli 5 K, D. Val. 2 K. — Janez Novak, kanonik in dekan, A. Roblek, lekarnar in vladni svetnik dr. Edo Šlajmer, primarij, po 50 K, upravništvo »Slov. Naroda« 44 K, Hranilnica in posojilnica učit. konvikta, dr. Stanislav Lapajne na Dunaju, Peter Majdič v Celju in Ivan Vedečnik, kaplan, po 20 K, Ida Juranova nabrala pri veselem omizju v Trebnjem 15 K, dr. J. Jamšek, Jakob Kozjak, Fran Lenger, Josip

Rohrmann, notar, Otmar Skale, Norbert Zanier po 10 K, Tom. Kajdiž, kanonik, in Anton Koritnik v Gorici po 5 K, L. Svetec, dr. Ferdo Trenz in Ivan Renier, župnik po 4 K, Fran Trtnik 2 K. — G. F. Jesih nabral 250 K, darovali so gg.: po 10 kron: Bahovec J. K., Krapeš Fran, Ogorelec M., Schreiber Karel, Urbanc Fran, Urbanc Feliks, Ciuha ing., pl. Grasselli, ravnatelj, po 5 kron: Čuš Fr., Čadež Gv., Iglič Fr., Vlach, Krofta, Šarc A., Žužek Gabrijele, dr. Žirovnik Janko, E. Skaberne, Završan, Verbič Josip, Rus E., gosti Narodne kavarne 8 K, J. pri igri 4 K, Razinger 410 K, dr. Pereny 3 K, Kette 3 K, Kon Jos. 3 K, Gruden Jan. 3 K, Samec 3 K, po 2 K: Sušnik A., Hess H., Šetinc Ig., Krapeš Milko, Vrtovec J., Debevc M., Vernik A., Peruzzi, Ravnihar, Breskvar, Kobal, Klopčič, Mencinger, Sturm ing., Krašna Roza, Murnik Jos., Bukovnik, pl. Grasselli, po 1 K: Virant Anton, Bučar A., Sekula Jos., Gaber Albert, Škrabar Fran, Selovin Josip, Mastnak, Čvančara, Filipan M., Petrin, Franke Lev, Jerman K., Stegnar, Zajc J., Miklavčič M., Snoj, Juvan, Stor, Korošec M., Colnar J., Šmiciklas, Prosenc Milica, Korošec Fran, Mencinger Janko, Drenik, Kostnapfel, Škof A., Škof J., Kališ, Pogačnik, Oblak Josip, Kosem, Petrič Minka, Polak. Neimenovani, ter nečitljivi podpisi oziroma manjše svote 890 K. — Slavni slovenski denarni zavodi: Glavna slovenska posojilnica v Ljubljani 100 K, posojilnica in hranilnica v Sv. Lenartu pri 7 Studencih na Koroškem 20 K, Gospodarska zveza v Ljubljani, Posojilnica v Črnomlju, Posojilnica v Trbovljah po 10 K, Posolilnica v Selu na Vipavskem 8 K, Posojilnica v Žabnicah 2 K, gg. dr. Josip Sernec v Celju 20 K, župnik Josip Abram 10 K, dr. Andrej Kuhar v Trebnjem 5 K, Ivan Demšar in Marijanica Bulovec po 4 K, profesor dr. V. Korun najdenino 2 K. Iz nabiralnikov: odborov nabiralnik v Narodnem domu 5858 K, nabiralnik Turkove gostilne 14 K, pri »Belem volku« 11 K, prostovoljna vstopnina pri razstavi slik amater-fotografov v »Narodnem Domu« 762 K. — Nabrali so: ga. ravnatelj Šubičeva nabrala 154 K, darovali so: gg. Adolf Hauptmann 50 K, Gustav Tönnies 20 K, Fr. Čuden, I. Grobelnik A. Hudovernik, I. Plantan po 10 K, dr. Murnik, dr. Novak, I. Perdan, ravnatelj Šubic, Tomažič, dr. Windischer po 5 K, H. Suttner 4 K, Frisch, Alojzij Tavčar po 3 K, Zofija Lenarčič 2 K, Anton Lenarčič in Emil Dobrič po 1 K; — gospica Anica Hafnerjeva v Škofji Loki nabrala 11430 K, darovali so: gg. Franc Dolenc, Kumer, Hainrihar in K (podpis nečitljiv) po 5 K, Lenček, C. F. (podpis nečitljiv) po 4 K, dr. Zakrajšek in en nečitljiv podpis 3 K, Gaber, Taler, Dev, F. Terček, Žigon, Logar, Koceli, I. Šumer, Ana Šmid, Kapucinski samostan, Josip K., Nadrah E., Legat, Homan, I. Hafner, gospica Minka Golob, Ivanka Flis, H. H. 17 Mikuž, I. Hafner po 2 K, F. F. Kramar, Jenko, I. Kalan, Vinko P., Maček, Blaznik, Deisinger, Fr. Benedičič, Košir, Gusell, Ante Hafner, M. Jamar, I. Žužek, I. Guzelj, I. Hafner, Fran Jenko, Leo Lavrič, Jerica Gasperin, Caleari, Dolinar, Eliza Hafner, I. Benedičič, Janko Klun, I. Mušič, I. Hafner, Ignac Gusell, P. Zajc, Pavlič, Režen, I. Debelak, Leskovec, I. Černivec, Ivan Mandeljč, Marija Logonder, Jelovčan, Strnen in 4 nečitljivi podpisi po 1 K, H. Hafner 50 h, Uršulinski samostan in neimenovan po 40 h, g. Ivan Jeločnik nabral 6310 K, darovali so gg.: Antonija Strubel Cescutti, Leskovic & Meden po 5 K, Amalija Češark 4 K, Fr. P. Zajec, Ivan Meden, Iv. Kastelic, Fran Kovačič, Ivan Mejač, Ivan Čerček, Kavčnik, Franc Furlan, Ivan Zajc, A. Volta, Marica Keršič, Ivan Zorec v Trstu, Franica Rastohar po 2 K, Pavlina Stern, Josipina Iglič, R. Bolte, Mici Žitnik, I. Lončar, Krista Dolinar, Fani Entor, Ivan Magdič, Minka Meden, Fran

Pengov, Fran Stenta, Karel Šinkovc, Ravnik, Markežič, Petek, Sirkov po 1 K, neimenovani in v manjših zneskih 6-10 K; — g. Rudolf Klacna, c. kr. davčni oficial v Senožecah, nabral 14 K, darovali so gg. dr. Viktor Gregorič 5 K, Anton Suša, trgovec in posestnik 3 K, Rudolf Klacna 2 K, Anton Dolenc, c. kr. davčni asistent, K. Moravec, davčni iztir., Anton Novak, sodni oficial, gospica. Ana Rihteršič, poštna upraviteljica po 1 K. Vsem darovalcem in nabiralcem najiskrenejša zahvala! (Dalje prihodnjič). — Za Frischaufov dom: Klub naprednih slovenskih akademikov v Celju iz narodne zbirke 50 K, gospa dr. Kalanova v Celju 4 K in gospa dr. Schwabova v Celju 4 K. Dr. Vekoslav Kukovec 4 K. Iskrena jim hvala! — Za Ruško kočo: Več požrtvovalnih gospa v Rušah in Vuhredu je poklonilo za nabavo perila v Ruški koči lepo podporo v denarju in blagu. — Cerkljanski podružnici: (na planinskem večern pri Jožku v Cerknem): g. Perpar, c. kr. finančni tajnik v Tolminu 5 K, g. I. Kodeli, lesni trgovec v Kobaridu 5 K, g. Fran Peternelj, učitelj v Šebreljah 2 K, g. Franc Rojc, posestnik v Cerknem 1 K, na planinskem večeru pri »Trubarju« nabral g. Jernej Štraus 23 K. — Za Prešernovo kočo: doneski nabiralnikov in sicer: Geiger 375 K, Jezeršek 415 K, Maýr 687 K, Joštar 7 K, Nova pošta 1066 K.

Otvoritev koč. — a) Kadilnikova koč na Golici se otvori o Binkoštih in je že preskrbljena z vsem potrebnim provijantom. — Pri koči smo izvršili različna popravila; napravili smo nov vhod v prvo nadstropje iz verande, verando opazili in okna v vseh sobah zmanjšali. Tudi pri glavnem vhodu je napravljen opaz ter dvojna vrata. Zgornje sobe so preurejene in pridobili smo s tem eno popolnoma ločeno sobo. — Popravljen koč, ki je jako dobro prezimila, bo sedaj zadostovala za veliko let. Oskrbništvo sta prevzela tudi letos zakonca Markež iz Srednje vasi. — V sedanjem pomladnem času, ko je na Golici najbujnejša flora, naj pohite vsi turisti in turistke k Kadilnikovi koči.

b) Turistovsko koč na Kamniški Bistrici je vzelo v zakup Osrednje društvo in jo je otvorilo 23. maja. Tudi pri tej koči se vršijo različne poprave; posebno potrebna je bila preureditev podstrešja. — V spodnjih prostorih imamo kuhinjo, posebno obednico in dve spalnici z 12 posteljami; na podstrešju pa se sedaj priredi še večje skupno ležišče. Tudi pohištvo v koči je izpopolnjeno. Tako bo koč popolnoma primerna postojanka za turiste in tudi za pogostitev večjega števila izletnikov. — Vstopnino smo za to koč odpravili; kdor pa v koči zauživa le prineseno brašno, ta plača odškodnino.

Oskrbo koč je poveril Osrednji odbor oskrbnici gđ. Jerajevi, ki je izvežbana kuharica, in je založil koč z vsem potrebnim provijantom, pivom in izbornim domačim vinom.

c) Ostale koč se otvorijo dne 27. junija.

Razstava planinskih slik. Letošnja razstava slik, prirejena pod okriljem S. P. D., je pokazala, da napredujemo Slovenci tudi na polju amatersko-fotografske umetnosti. Postalo je očitno, da zamoremo Slovenci z lastnimi slikami zalagati »Planinski Vestnik«, in osvedočili smo se, da slike, ki bi jih prinašal naš list od slovenskih amaterjev, v vsakem oziru lahko tekmujejo s slikami, ki jih prinašajo glasila inozemskih društev. »Planinski Vestnik« ima torej za slike gradiva dovolj, odvisno je le od požrtvovalnosti slovenske javnosti, ali bo »Vestnik« res smel reševati nalogo, ki si jo je začrtal. Potrebna

pa je tudi nadaljnja požrtvovalnost naših amaterskih fotografov; pokazali so že letos, kaj premore ljubezen do rodne zemlje.

Vsega skupaj je bilo razstavljenih nad 200, večinoma samih planinskih slik. Različni motivi, različni formati so se prijetno menjavali, tako da gledalca niso utrudili preveč. — Izven kroga amaterjev so stale po svoji velikosti, izvrstni tehnični izpeljavi in umetniškem posnetju slike fotografa Bertholda. Vseh osem velikih slik je kazalo, po čem naj hrepene amaterji. — Deset slik dr. Skaberneta je bilo postavljenih na različnih mestih. A kakor hitro si ogledal eno sliko natančno, spoznal si takoj druge. Format slik je bil različen, tu 13×18 cm, tam čisto ozek in dolg. Spoznal si takoj, da imaš pred seboj starega fotografskega mojstra, z jako finim umetniškim okusom; vsakdo je obžaloval, da ni slik več. Zato pa so bile slike bolj različne. Nekatere so bile gorske, dobro pogojene, druge pa so kazale mične, fino zasnovane krajinske poglede. Mirna zimska odeja, žuboreč potok, sanjajoče vrbe, ljube kmečke hišice — to je pričarano pred naše oči.

Na sive vrhove Kamniških planin nas pelje amater-fotograf Brinšek, letošnji zmagovalec v konkurenčnem boju slovenskih amaterjev. Sto in pet slik je razstavil letos gosp. Brinšek, dobro polovico vse razstave! Veličastno gledajo na nas kamniški velikani, kar načuditi se ne morejo, kakšna sila jih je prignala v zaduhle krčmarske prostore. Sinovi sinjih višin so danes tu, vsakdo si jih lahko ogleda, zviti amater-fotograf jih je ujel v svoj aparat — in jih ne izpusti več.

Skoraj ni koticčka v Kamniških planinah med Kamniškim sedlom in Jezerskim vrhom, ki ga ne najdeš tu. Ako hočeš panoramo, si oglej Štruco, Skuto, Rinko, Tursko Goro, Brano, Kamniško sedlo. Če te zanimajo posameznosti, si oglej »Turski žleb«, izvrstno izpalo sliko. Če si prelen, da bi se popel na gore, pa si jih oglej iz Bistriške doline. Ta slika: »Pogled na Skuto iz Bistrice« je gotovo ena najlepših. Jednako prikupljiva je tudi slika »Dolgi hrbet, Štruca, Skuta.« Tako se vrsti vrh za vrhom, od vseh strani opazovan, od vseh strani razkrit radovednim očem. Vseh slik na tem mestu še omeniti ni mogoče, vsaka posamezna je lepa, ta ugaja temu, druga drugemu. Deloma vsled lepe barve in dobre koncepcije, deloma ker so tehnično jako dobro izgotovljene, so mi pa iz velike množine posebno ugajale še naslednje: Zima v gozdu, Sedlica, Kamniško sedlo in koča (ena najkrasnejših gorskih slik cele razstave), Kamniška koča v snegu (l. 1909.), »Pot na Kamniški Vrh«, Krvavec, Storžič in Zaplata, Konj, Stol, dve sliki »Megle«, »Ob Savinji«. Posebna naravna znamenitost je tudi »Skalni zob nad Bistričo«. Tudi na južno-zapadno stran Krma nas popeljejo slike, kažoč nam, da imajo Ljubljanci pred vrati vse polno naravnih krasot; samo poiskati jih je treba. Upajmo, da bođe g. Brinšek tudi v bodoče ravno tako plodovit in tako vnet fotograf, kakršnega se je izkazal letos. »Slovensko Planinsko Društvo« si mora le častitati na takih članih!

Skoro enakega značaja so slike Stanka Ribnikarja. Ker so vzete večinoma tudi iz »Kamniških planin«, bi sklepal, da sta si Brinšek in Ribnikar tudi po duši sorodna. Lepo število slik — 26 jih je — nas popelje v že znane kraje ob Krvavec in Vel. Zvoh, k Skuti, Kranjski Rinki, Štajerski Rinki. Grebenu, na Kamniško sedlo, k Frischaufovemu domu; to so jako lepe planinske slike.

Gospod Gregorec je razstavil letos samo 7 slik. Na prvi pogled spoznamo, da imamo v Gregorcu pristaša moderne struje amaterskih fotografov: lepi krasni motivi, ali vse posameznosti stopajo v ozadje. Izmed razstavljenih slik ugajajo posebno: Ob izviru Kamniške Bistrice, Jutro ob vrhu Triglava, V mraku, Divje jezero, Vodnikova koč na Velem polju — te so nekaj posebnega posebno za onega, kateremu ugaja ta nova struja.

Gosp. Knafelc se je s svojimi 15 slikami dobro vpeljal med amaterji. Prinesel nam je tudi nekaj slik iz Dolenjske, ki kažejo, da je i tu dosti gradiva za fotografa. Nekatere izmed slik so prav dobro pogojene, n. pr. Fužine, na Kumu.

Slednjič naj omenim še dvoje koloriranih slik »Kamniškega sedla«, lepo izpeljanih, ki kažejo pravega mojstra. Vidi se, da dotičnik natančno pozna kraj in da se ni strašil truda, poiskati krajini primernih barv. Škoda, da je avtor slik nepoznan.

Razstava je bila dobro obiskana; posebno zadnje dni jo je posečalo občinstvo z zanimanjem in v prav obilnem številu. Želeti bi bilo, da se prihodnja razstava napravi v kakih drugih prostorih, kjer bo mogoče slike posameznih razstaviteljev primerno grupirati; amaterski fotografi pa bodo še rajši zastavili svoj trud in svojo umetnost za krasoto naše domovine in za njenega razkriatelja, za — Slov. Plan. Društvo.¹⁾

Dr. Jos. Cerk.

Občni zbori.²⁾ — 8. Idrijske podružnice. — Vršil se je dne 29. prosinca t. l. v zgornjih prostorih gostilne pri Didiču v Idriji. Po običajnem načelnikovem pozdravu se prečita tajnikovo poročilo, iz katerega povzamemo, da se je podružnica v minolem društvenem letu posvetila pred vsem markacijam raznih potov, zlasti prevažne bližnjice iz Hotedršice črez Ravnik v Logatec, koje znaki so bili že obledeli. Pri odcepu te bližnjice od okrajne ceste pri Hotedršici se je postavila tudi orientacijska tabla.

Iz blagajniškega poročila je razvidno, da je imela podružnica v letu 1908 dohodkov 489.28 K in stroškov 437.37 K. Preostalo ji je tedaj 51.91 K. Podružnično premoženje pa izkazuje 2282.73 K imetja in 277.96 K dolga. — Nato so se vršile volitve. Ostal je stari odbor, le mesto tajnika, ki je premeščen iz Idrije, je bil izvoljen g. Pavel Lapajne, trgovec v Idriji. Odbor se je razredil takole: Načelnik: Vaclav Helmich, c. kr. poštar; podnačelnik: Fr. Ks. Goli, trgovec; tajnik Pavel Lapajne, trgovec; blagajnik Rafael Gostiša, c. kr. učitelj, in odbornik ter poročevalec za društveno glasilo Avguštin Šabec, c. kr. učitelj, (vsi v Idriji).

Med slučajnostmi se sklene, v tem letu izvesti še nekatere prepotrebne markacije, urediti v »Pirnatovi koči« vse tako, kakor je v drugih kočah, in razmišljati v teku leta, kako bi se dali v prihodnji zimi započeti zimski športi z ozirom na ugodnosti, ki nam jih nudi idrijski teren.

9. Podravske podružnice. — Vršil se je dne 28. februarja pri J. Muleju v Rušah. Iz tajnikovega poročila je povzeti sledeče: podružnica je štela 111 rednih in 4 ustanovne člane. Društveno delovanje je bilo osredotočeno najbolj v

¹⁾ Okrog 20 slik se je po zaključku razstave odbralo za »Plan. Vestnik«, ki jih bo zaporedno in izmenoma, kakor nanese potrebe lista, največ v umetniški prilogi, polagal pred občinstvo. Uredništvo.

²⁾ Poročila o občnih zborih objavljamo v sporedu, kakor nam dohajajo. Ostala (Tržaške, Kranjskogorske in Soške podružnice) prinesemo v prih. številki. Uredništvo.

izgotavljanju in opremljenju Ruške koč. Zgotovili sta se prostorna damska in majhna društvena soba, popodil se je ostali del podstrešja, zgotovilo se je podstrešno stranišče, napravila se je jedilna shramba in postavila majhna drvarnica, sezidala se je velika peč in zgotovil se je znani »Romanov studenec«. Kupilo se je tudi nekaj blazin, namiznega in postelnega perila ter namizne in kuhinjske oprave. Nanovo so se markirali sledeči poti: iz Vuhreda do Sv. Antona, odtod do Samca in od Velike Kape čez Črni vrh, Planinko, pod Jezerjem na Pesek. — V spominsko knjigo na Ruški koči se je vpisalo skoraj 1500 oseb, v eno pri Sv. Duhu 77, od drugod še niso došla poročila — z zavetiščem pri Samcu« smo stopili lani v javnost. Začetek je skromen, a pomenljiv — turiztika se je v minulem letu prav lepo razvila in z veseljem se lahko naznanja, da niso več tako redki tudi slovenski turisti. — Da je bilo društveno delovanje v minulem letu uspešno, gre zahvala članom, ki so podpirali društvo gmotno in dejansko. V prvi vrsti se morajo imenovati vrli udje iz Ruš in Smolnika, ki so kazali od nekdanj ljubeznen naklonjenost našemu društvu, posebno še Ruški koči. Posebno srečo je imelo društvo v oskrbnici gospej J. Sernčevi, ki ji gre čast, da si je Ruška koč kar v prvem letu pridobila dober glas. Hvala gre dalje g. dr. Rosini, ki brezplačno zastopa društvo v pravnih zadevah, g. blagajniku, ki je imel posebno v minulem letu mnogo dela, g. F. Paherniku, ki nadzoruje zavetišče »pri Samcu«, g. Reicherju, ki marljivo kot čebelica nabira nove ude, g. Iv. Robniku, našemu »guvernerju« na Kozjaku in dobremu sosedu g. Drag. Švigeljnu, ki je postavil blizu koč na primernem mestu 7 m visok razgledni oder. — Blagajnik poroča, da je bilo vseh dohodkov 6394 42 K, stroškov pa 6385 03 K, torej prebitka 9 39 K. Račune sta pregledala in potrdila gg. H. Pogačnik in M. Lichtenwallner. Društveni dolgovi znašajo 4280 K. — Premoženjsko stanje je ugodno. Na željo g. dr. Rosine se prečitajo imena denarnih zavodov in oseb, ki so društvo gmotno podpirali. — Stavijo se končno razni predlogi, zadevajoči markacije potov, oskrbovanje koč in nje opreme, nakar zaključijo predsednik deveti občni zbor.

Frischaufov dom na Okrešlju je dobro prezimil. Naš vodnik v Solčavi, g. Fortunat Herle, je šel 15. aprila z R. Plesnikom na Okrešelj. Hoja je bila zelo slaba; rabila sta krpelje, dereze, cepin in lopato. Snega je bilo pri Frischaufovem domu do polovice oken v podstrešju. Prišli so bili ogromni plazovi izpod Mrzle gore, Drč in Planjave. F. K.

Prošnja. — Za izpopolnjenje svoje knjižnice bi Osrednje društvo nujno potrebovalo izmed starejših letnikov »Plan. Vestnika« sledeče številke: št. 4. II. letn. (1896), ter 1. štev. VII. letn. (1901.) in VIII. (1902.) letnika. — Zelo bi ustregel društvu, kdor bi mu mogel — proti odškodnini — postreči s temi številkami, oziroma s celimi dotičnimi letniki. Osrednji odbor.

Od uredništva. — Zaradi točnejega poslovanja naj se vesti, namenjene le uredništvu, pošiljajo neposredno na naslov podpisanga urednika v Ljubljani.

Vsečina: — Janko Mlakar: Po visokih Alpah in nizki Lombardiji. (Str. 101). — Dr. Fran Tomiňsek: Spomini in načrti. (Str. 105). — Jakob Zupančič: Izprehodi po Gorjancih. (Str. 107). — Dr. Fran Tomiňsek: Morituri — resurrecturi. (Str. 111, z slikami porušenega Aljaževega doma na str. 112 in 113). — Dr. H. Tuma: Nekoliko morfologije in terminologije za alpiniste. (Str. 115). — Društveni vestnik: Umrlí člani, Novi člani. (Str. 118). Darila. (Str. 119). Otvoritev koč, Razstava pianinskih slik. (Str. 121). Občni zbor Idrijske in Podravske podružnice. (Str. 123). Frischaufov dom, Prošnja, Od uredništva. (Str. 124).

Urednik dr. Jos. Tomiňsek. — Izdaja in zalaga »Slov. Pl. Društvo«. — Tisk J. Blasnikov v Ljubljani.